

МАТЮШИНА ІННА ІВАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри філософії, кандидат філософських наук*

ПІДГОТОВКА ДО СКЛАДАННЯ ТЕСТІВ ЗАГАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАВНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: МОЖЛИВОСТІ Й ПРОБЛЕМИ

У 2016 році Міністерство освіти та науки України запровадило вступні випробування для вступників в магістратуру за спеціальностями «Право» та «Міжнародне право». Однією з складових цього випробування є тести загальних навчальних правничих компетентностей (тест ЗНПК). Програму щодо цього тесту було затверджено у квітні 2016 року, але вона є чинною для вступних випробувань 2017-2020 років [1]. У передмові цієї програми було зазначено, що тест ЗНПК не має чіткої предметної окресленості. «Сутнісні елементи, що утворюють структуру ЗНПК як такої, у своїй основі формуються передусім на перетині мовно-комунікативних і логіко-математичних дисциплін. Це дозволяє говорити про важливість для формування ЗНПК таких предметних галузей, як лінгвістика, теорія комунікації, прагматика, текстознавство, риторика, теорія інформації, математика, статистика, логіка та ін., у межах яких закладаються важливі для індивіда здатності мислити вербальними й знаково-символічними образами, оперувати логічними категоріями, структурувати інформацію, здійснювати основні мисленнєві операції (аналізу, синтезу, оцінювання та ін.) тощо» [2]. Проте студенти, а також викладачі умовно називають цей тест «тестом з логіки», крім того відповідальність за підготовку до цього тесту покладено на викладачів логіки. Підстав для такої позиції декілька. Перша: сам тест складається з трьох частин, які називаються «Критичне мислення», «Аналітичне мислення» та «Логічне мислення», при цьому ми маємо враховувати, що аналітичне мислення традиційно вважається частиною логічного мислення. Друга: у програмі підготовки до тесту ЗНПК логічна теорія займає значне місце. Третя: аналіз тестових завдань демонструє, що принаймні половина задач побудована на застосуванні логічних законів, теорій, закономірностей. Половина, але не всі.

Розглянемо спочатку які можливості й інструменти є у логічній теорії, які б допомогли розвинути мислення майбутнього спеціаліста та допомогти йому підготуватися до складання подібних тестів.

По-перше, це теми, які традиційно є складовими навчального курсу з логіки. Необхідним елементом підготовки є: 1) теорія поняття, особливо розуміння та вміння оперувати співвідношеннями між поняттями за обсягом (кола Ейлера). 2) Знання про дескриптивні та модальні висловлювання. 3) Структура та види простих атрибутивних суджень, знання про їх співвідношення (логічний квадрат). 4) Теорія про види складних суджень та види висновків зі складних

суджень є важливою як для розв'язання задач, що входять до логічного блоку, так і для задач аналітичного блоку.

По-друге, важливим для підготовки до тестів становиться розуміння загальних закономірностей теорії аргументації, яка сама по собі включає в себе елементи логіки та риторики. Аналіз задач з тесту ЗНПК за ці три роки показав, що стандартно в блоці «Логічне мислення» 4-5 задач (з 9 задач, які представлені в цьому блоці) розв'язуються за допомогою загальних знань про теорію аргументації та практичного досвіду. Їх не можна віднести до логічних задач в класичному їх розумінні. Але певні логічні закономірності в тому, які типи задач пропонуються і які шляхи їх розв'язання, можна простежити. Наприклад, ми виокремили такі стандартні завдання: 1) знайти аргумент, якого не вистачає для повної аргументації; 2) знайти висновок в аргументативному тексті; 3) сформулювати висновок, який впливає з аргументів; 4) знайти точку розбіжності в позиції двох комунікантів; 5) сформулювати в чому збігаються дві різні точки зору; 6) знайти вади аргументації. Ці задачі вимагають не тільки загального розуміння логічної структури аргументації, а й знання та вміння працювати з текстами на рівні герменевтики юридичних текстів, риторики.

Отже, 4-5 задач в логічному блоці вимагають такої практики, яку студенти мають напрацьовувати протягом чотирьохрічного навчання на гуманітарному факультеті, й ці вміння, як логічно випливає, неможливо забезпечити за 4-5 занять з курсу Логіки. І тут ми починаємо говорити про проблеми, з якими ми стикаємось у підготовці до тестів ЗНПК. Першу проблему ми вже позначили. Наступною проблемою є частина, яка називається Критичне мислення. Назва цієї частини не відображає цих вмінь та компетентностей, які вона вимагає. Вміння швидко читати та розуміти великі тексти, розуміти основну думку, виокремлювати частини тексту, виділяти головне та другорядне – це вміння, яке теж напрацьовується за роки навчання гуманітарній спеціальності. Там немає елементів критичного мислення, ця частина працює з герменевтичними, лінгвістичними здібностями. Третя проблема постає у тому, що контроль над правильністю та коректністю задач і правильністю відповідей не здійснюється і, як наслідок, в тестах кожного року присутні або логічно некоректні задачі, або задачі з декількома правильними відповідями (що в принципі є теж некоректним) або і те, і інше. Про це пишуть українські логіки, але на це не звертають уваги організатори та укладачі цих тестів.

Отже, вступні випробування до магістратури з правничих спеціальностей стало випробуванням для всіх: керівництв вишів, викладачів та студентів. А підготовка до тесту ЗНПК ставить перед викладачами достатньо проблем, з одного боку, а з іншого, нарешті демонструє суспільству необхідність вивчення логіки студентами правничих спеціальностей, про яку наше суспільство давно вже забуло.

Список використаної літератури:

1. Програма вступних випробувань на навчання для здобуття ступеня магістра. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/shodo-provedennja-u-2016-roci-jak-eksperimentu-vstupnih-vipr-doc276122.html>
2. Програма тестування із загальної навчальної правничої компетентності осіб, які бажають навчатися на другому (магістерському) рівні вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» на базі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fsp.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/03/ТЗНПК_Програма-тестування.doc.pdf?e01a8d&363924

Ключові слова: логіка, логічне мислення, тестування.

Ключевые слова: логика, логическое мышление, тестирование.

Key words: logic, logical thinking, testing.

ПАЛИЙ ОКСАНА НИКОЛАЕВНА

*Національний університет «Одеська юридическа академія»,
доцент кафедри філософії, кандидат юридических наук*

ПРИЧИНА И СЛЕДСТВИЕ В ПРАВОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Понятию причинности всегда придавалось большое значение. Принятие ее объективного характера приводило к признанию возможности познаваемости мира, а напротив, его непризнание – к отрицанию такой возможности.

Понять действительно важные и необходимые логические определения причинности, отбросить всякого рода ненужные наслоения возможно рассматривая причинность как категорию философии, поскольку категории являются объективными формами, которые в то же время выступают формами и законами субъективной деятельности, то есть практики и познания.

Согласно философской традиции, исходящей от Гегеля, под причинностью понимается внутренняя, необходимая связь двух событий, отношение причинения, необходимого причинения одного другим. Действующая, порождающая, следовательно, активная сторона есть причина; сторона определяемая, вызываемая и порождаемая есть следствие (или действие). Таким образом, причина есть активная, действующая сторона противоположности, которая, благодаря своему действию и есть причина. Следствие – определяемая, относительно пассивная сторона потому и есть следствие, что имеет свою причину, положена своей причиной [2, с. 379].

Причина и следствие суть представления, которые имеют значения как таковые, только в применении к данному отдельному случаю; но как только мы будем рассматривать этот отдельный случай в его общей